

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INKLUZIVNÍ ŠKOLA, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.2.02/02.0001

DÍLČÍ VZDĚLÁVACÍ SPECIALIZOVANÝ PROGRAM SNOEZELEN

Číslo/název globálního grantu:	CZ.1.07/1.2.02 – Rovné příležitosti ve vzdělávání v kraji Vysočina
Zprostředkující subjekt:	Vysočina
Příjemce podpory:	Základní škola Žďár nad Sázavou, Komenského 6
Název GP:	Inkluzivní škola – rovné příležitosti ve vzdělávání
Registrační číslo GP:	CZ.1.07/1.2.02/02.0001
Období realizace GP:	1.11.2009 – 30.6.2012
Financování GP:	Evropský sociální fond státní rozpočet České republiky

ÚVOD

je multismyslová relaxační místnost nabízející širokou škálu uplatnění v zařízeních speciálně pedagogických, zdravotnických, sportovních a dalších. Snoezelen slouží k relaxaci, zklidnění, k rozvoji verbální i neverbální komunikace, ke stimulaci smyslů, k odbourávání rizikových projevů jedince, posílení schopnosti adaptace, socializace, ke snížení poruch chování, pozornosti, nesoustředěnosti, k odbourávání impulzivity, k podpoře kognitivní a emocionální složky osobnosti, přináší nové zážitky a zkušenosti. Tyto speciální prostory byly vytvořeny v rámci grantového projektu Inkluzivní škola.

V naší škole je využíván především pro alternativní péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, tj. žáky se zdravotním postižením a představuje inovaci vzdělávacích podmínek školy. Náplň činnosti je vytvořena v souladu s individuálními vzdělávacími plány pro jednotlivé žáky a vychází ze ŠVP ZŠS - Tvořivá škola - příloha pro žáky se středně těžkým mentálním postižením a ze ŠVP ZŠS - Tvořivá škola - příloha pro žáky s těžkým mentálním postižením, více vadami a autismem. Zpracovaný materiál bude přílohou pro Školní vzdělávací program – Základní škola speciální.

Metody práce čerpají z různých terapeutických metod jako např. muzikoterapie, arteterapie, aromaterapie, bazální stimulace, míčkování, atd. se zaměřením na využití smyslů. Při pobytu v této multismyslové místnosti nejsou oslovovány smysly komplexně, ale pedagog se soustředí na jednotlivé smyslové vjemy. (Podněty je třeba dávat selektivně a zároveň redukovat zbytečné podněty - tímto se poskytují postiženým příjemné smyslové vjemy a zvláštní zkušenosti, které v každodenním životě nezažívají).

V našem dílčím vzdělávacím programu Snoezelen jsou do jednotlivých hodin zařazeny podněty somatické, vibrační, vestibulární, orální, akustické, vizuální, taktile haptické, komunikativní a sociálně-emocionální.

Snoezelen můžeme chápat i jako pedagogicko - podpůrný přístup nebo podpůrnou edukační metodu, která je zaměřená na podporu výchovně - vzdělávacího procesu na školách. Pedagog nebo vychovatel aplikuje Snoezelen v rámci tohoto směru, s přihlédnutím na osobnost jedince, s následnými cíli:

- podpora kognitivních procesů
- všeobecná aktivace na podporu procesů učení
- rozšíření poznávání a zkušeností o okolním světě
- podpora vnímání a intenzity přijímaných podnětů
- zlepšení koncentrace
- podpora seberealizace
- socializace a integrace do sociálních struktur
- uvolnění

Rozsah využití multisenzorického prostředí je limitovaný pouze představivostí a pochopením potřeb konkrétního dítěte.

SNOEZELLEN - VYBAVENÍ

Název Snoezelen je odvozen od slov Snuffelen, tj. čichat, Doezenen, tj. podřimovat. Proniknout do způsobů prožívání skutečnosti, myšlení a vnímání dětí těžce a mnohonásobně postižených je velmi složité, protože i tyto děti přes svá závažná omezení, jsou stejně jedinečné jako každé jiné. Svět i těch nejtěžší postižených je možná jiný, je však třeba hledat způsoby, jak do něj nahlédnout. Jednou z možností je právě místnost Snoezelen a využití prenatalní a senzomotorické terapie.

Místnost slouží k relaxaci, ale i k podpoře dynamiky. Je speciálně upravená. Jejím základem je vodní lůžko vyhřáté na teplotu asi 35 ° C, které má vzbuzovat dojem plodové vody. Součástí místnosti jsou i speciální světla, zrcadlo, využívá se hudba, působení barev, vůní, chuti a dalších pomůcek, které slouží k bazální stimulaci somatické, akustické, vizuální a vibrační. Metoda představuje i hledání nových forem neverbální komunikace dětí k vyjádření jejich vlastních pocitů. Během stimulace všech funkčních smyslů se děti postupně učí nejen vnímat, ale i pojmenovávat to, co právě pociťují. To vede k obohacení jejich slovní zásoby, ale i ke kultivování jejich chování a myšlení. Prožívání pozitivních pocitů k sobě a ke svému okolí může vést ke snížení míry frustrace ze smyslové deprivace postiženého dítěte a následně ke zklidnění a zmírnění agresivity, k odbourávání nepozornosti, nesoustředěnosti nebo jakéhokoliv hostilního chování. Jedná se o speciálně vybavenou místnost, určenou pro relaxaci a navození klidu, která slouží k terapeutickým účelům.

Metoda je zaměřena na smyslové vnímání a prožitek pomocí světla, zvuku, doteku, chuti a čichu. K tomu je potřeba prostředí, ve kterém je možné se koncentrovat, vnímat své okolí.

Na jakém principu Snoezelen funguje?

Metoda Snoezelen využívá kombinaci účinků světla a vodní postele k navození pocitu uvnitř dělohy, a tím i psychické pohody, podporující rozvoj pohybových schopností nejen tělesně postižených klientů.

Zdravý člověk je bez větších problémů schopen najít sám místa, kde se cítí příjemně. Postiženým lidem je nutné taková místa vytvořit. Zesílením některých podnětů s vyloučením podnětů rušivých je klient motivován k vnímání. Stimulace auditivních, vizuálních a hmatových smyslů, ke které dochází během terapie, tak může významně ovlivnit jeho další vývoj.

Jedná se o netradiční formu práce s dětmi, která vychází z jejich možností, schopností a snaží se respektovat jejich zájmy. Nabízené podněty přirozeně působí na primární smyslové vjemy. Poskytují cenné informace z okolí, o vlastním těle, nabízí širokou škálu smyslových dojmů.

V multifunkční místnosti jsou vyvozovány vjemy, které velmi příjemně působí a pronikají do celé osobnosti.

Snoezelen produkuje pocit pohody a působí uvolnění, přivádí lidi do klidu, ale také aktivizuje, probouzí zájem, řídí a srovnává podněty, vyvolává vzpomínky, organizuje člověka, odebírá strach a přináší jistotu, vede člověka, navozuje a podporuje vztahy, jednoduše přináší radost.

Snoezelen je multisenzoriální metoda využitelná dětmi předškolního a školního věku, dospělými, dětmi se smyslovým postižením, kombinovaným postižením, poruchami chování, ADHD aj.

Dětské prožívání skutečnosti a myšlení se vyvíjí pomalu a v určitých stupních. Nejdříve dítě vnímá pomocí smyslů jen jednotlivé aspekty skutečnosti – vnímá rytmus v houpajícím se břiše matky, poslouchá úder srdce matky, vnímá hlas otce a později i zvláště příjemnou vůni matky. Dívá se, poslouchá a pozoruje tehdy, když se cítí jistě a v bezpečí. Prenatální terapie vede jedince do prenatálního stavu prostřednictvím muzikoterapie na vodním lůžku, ve kterém je zabudována soustava reproduktorů, jejichž pomocí se zvuk převádí na hmatový vjem. Vychází se z poznatků, že dítě v lůnu matky vnímá především zvuky, ale také vibrace zvuků přenášené přes plodovou vodu. Senzomotorická terapie spočívá především v možnosti dávkování jednotlivých vjemů optických, zvukových, hmatových, čichových, ale i chuťových. Tato terapie je tzv. postupným vyváděním z prenatálního stavu, přičemž se snažíme překonávat případné bariéry vzniklé při vývoji dítěte s handicapem.

Metoda Snoezelen v sobě spojuje myšlenku dynamiky s relaxací. Nabízí činnosti, při nichž se klienti uklidní a mohou se setkat sami se sebou. Metoda probouzí smysly, jež jsou oslovovány postupně, každý zvlášť. Děti jsou tak vedeny k chápání reality (slyšet, vidět, dotknout se, cítit, ochutnat), je jim umožněno prožívat nejrůznější pocity (štěstí, radost, uspokojení) a přitom je jim ponechána možnost vlastního jednání a výběru podnětů, které jsou jim příjemné. Tuto nabídku mají využívat dobrovolně a rády. Metoda je realizovatelná ve speciálním podnětném prostředí, schopném uspokojovat individuální potřeby skrze stimulaci všech využitelných smyslů. Metoda představuje i hledání nových forem neverbální komunikace dětí a vyjádření jejich vlastních pocitů

VYBAVENÍ

Souborně seznam používaných pomůcek:

Vodní bublinkový válec
Aromalampa + sada aromaolejů
Disco koule s motorkem
CD s relaxační hudbou, DVD pro děti
Bublinkovač
Optická vlákna
Vodní fontána
Lávová lampa
Plazmová lampa
Solná lampa
Pyramida zážitků
Laser
Kotlík s umělým ohněm
Zrcadlo s bezpečnostní fólií (zrcadlová tapeta)
Relaxační vaky
Terapeutické polohovací polštáře, housenka
Kontrastní tkaničky
Solární kamínky
Taktilní disky, hmatové destičky
Masážní strojky, masážní rukavice
Drobné předměty ke stimulaci (houbičky, štetěčky, terapeutický tmel, peříčka, rolničky, zvonečky, větrníky, nafukovací balónky, ozvučené předměty, předměty se světelným efektem)
DVD přehrávač

Facilitační míčky, jezečkové míčky a kroužky, jezečkové polokoule

Doplňující informace

Materiální místností se mohou od sebe vzájemně lišit. Důležitý je především záměr a cílová skupina klientů. Správným použitím pomůcek dochází k rozvoji celé osobnosti.

Základní vybavení místnosti

K základnímu vybavení místnosti patří kobercová či jiná krytina, která umožňuje chodit na bosu a která dodává útulnou atmosféru.

Okna se zatemňují pro prožitek intimního osvětlení během celého dne. Je možné vytvořit variantu pro zatemnění s možností odtemnění (např. žaluzie, závěsy) či okny polepit neprůhlednými foliemi. Samozřejmě s možností pravidelného větrání.

Osvětlení místnosti vyžaduje přípravu v podobě výběru vhodných světelných efektů, možnost zabudování více ovladačů na světla, možnost měnit světelnou intenzitu, popř. i barvu. Využívají se bodové lampy, solné lampy, stojací lampy různých tvarů, vše s mírou a vkusně.

Pro drobnější předměty ve Snoezelenu je přínosné zřídít úložné prostory. Prostorové vyčlenění náleží předmětům a pomůckám pro aromaterapii, muzikoterapii, arteterapii, atd.

Místnost je vhodné **označit**. Nejčastější variantou je plakátek umístěný na dveřích místnosti, popř. na stěně při vstupu vedle dveří. Označení by mělo charakterizovat místnost obrázkem i textem.

Je nutné zajistit maximální bezpečí pro všechny zúčastněné.

Lůžka

K vybavení Snoezelenu často patří lůžko, postel, na které je možné relaxovat. Může se jednat o klasickou postel, či pohovku, matrace položené na zemi, polohovatelná lehátka.

Vodní lůžko nabízí klientům fyzickou i psychickou relaxaci. Jedná se o postel, jejíž matrace je naplněna vodou. Matrace se plně přizpůsobí tělu, tím se přirozeně rozloží váha člověka. Vodní lůžka bývají vyhřívána na určitou teplotu, což působí také stimulačním účinkem.

Relaxační polštáře, vaky

Relaxační polštáře jsou vyplněny malými polystyrénovými kuličkami, tím se přizpůsobí tvaru těla. Existují v různých velikostech a tvarech.

Využitelné jsou také menší polštářky plněné pohankovými slupkami, špaldou, nebo bylinami, zdravotní anatomické polštáře, polštáře ve tvaru válce, atd.

Sedací vaky jsou také plněny polystyrénovými kuličkami. Polohovací vak je uzpůsoben k přizpůsobení se tělu klienta, je možné na něm ležet i sedět.

Deky

Pro případ potřeby, ale také útulnosti se místnost vybavuje dekami, šátky a různými pokrývkami. Mají rozličné možnosti využití nejen při relaxaci, ale i při dynamičtějších činnostech a hrách.

Závěsné houpací sítě, houpačky

Závěsné sítě vyžadují dostatek prostoru pro zavěšení a možnost pohybu. Jedná se o textilní kolébku, která se zavěšuje pomocí konstrukce ke stropu nebo dvěma opěrnými body do zdi. Nabízí pocit bezpečí.

Akustické vybavení

System reproduktorů je vhodné volit kvalitně a nenásilně. Musí splňovat potřeby ozvučení místnosti a dobré ovladatelnosti.

Nabídka hudebních nástrojů je dnes velmi široká.

Pro inspiraci:

nástroje: zvonkohry (shanti zvonkohra, závěsné zvonkohry z různých materiálů), drobné perkusivní nástroje a chrastidla (perkusi vejce, rainstick – deštná hůl, claves – dřívka, maracas, tamburiny, okariny, triangl, rolničky), xylofony, foukací harmoniky, bubny djembe, jednoduché flétny, atd.

Zvukové hračky jsou také stimulační.

Vizuální pomůcky

Pro vizuální stimulaci slouží lávové lampy (s roztaveným voskem), lampy s bublající vodou s barevnými efekty (lampička – válec s bublající vodou, lampa s rybičkami, koníky, lampa s třpytkami), lampy s výrobníkem mlhy, světelný had, atd.

Válce mívají možnost různého osvětlení a barevného nastavení. Slouží k relaxaci, k vizuálním vjemům.

Lampa Fireball (lampa ve tvaru koule) při doteku reaguje tichými fialovými výboji, světélkováním, které směřuje ze středové části ven. Má dva režimy. Při prvním reaguje na dotyk, při druhém reaguje na zvuk. Výborná ke stimulaci vizuální, haptické, ke stimulaci použití hlasu.

Haptické pomůcky

K účelům haptické a taktilní stimulace slouží pomůcky a hračky s různým povrchem, vyrobené z různých materiálů.

Podlahy a zčásti zdi mohou být pokryty koberci. Haptické chodby slouží ke shromažďování taktilních pomůcek. Mohou být závěsné (kterými se dítě proplétá) a statické. Užitečné jsou i pomůcky pro boj s agresivitou dítěte, např. bouchací pytle, panáči, kuželkový les. Pro pohodlí v místnosti slouží vodní postel, sedáky, polštáře, pohovky, atd.

Předměty využívající se pro komunikaci

Předměty a hračky jako např. rukavice s vyobrazenými zvířátky, obličejí, maňáskové hračky, atd. mohou napomáhat rozvoji komunikace. Je možné je využít tam, kde dítě nekomunikuje s doprovodem, či si samo rádo vypráví s hračkami.

Pomůcky pro čichovou a chuťovou stimulaci

Je široká řada možností, jak zprostředkovat jedincům vjemy v oblasti chuti a čichu. Nabízí se použití různých vonných pomůcek (pytlíčky, flakonky, vonné svíčky), aromaterapeutických potřeb, drobné jídlo (např. čokoláda, cukroví). Vůně a chutě bývají často spojovány s určitými událostmi (např. vánoční čas a jeho chutě a vůně).

Hračky

Ve vybavení místnosti by neměly chybět hračky, které dítě potěší. Dnešní nabídka *hraček na trhu je velmi pestrá a je možné vybírat hračky, se kterými si dítě hraje a zároveň je stimulováno a rozvíjeno. (např. manipulační hračky, plyšové hračky, atd.)*

Další drobné pomůcky

Mezi ně můžeme zařadit arteterapeutické vybavení místnosti (papírový materiál, výtvarné potřeby), tematické kartičky, obrázky, omalovánky, míčky, ozdoby do místnosti, které je možné obměňovat, nádoby s přírodním materiálem (kamínky), atd. Je vhodné, když bude vytvořen úložný prostor pro tyto předměty. Jejich vystavování by mohlo odvádět pozornost dítěte.

